

هوش اخلاقی و جایگاه این مفهوم در حرفه پرستاری

پونه یوسفی^۱، حسین حشمتی^۲

^۱ مربی، گروه پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، ^۲ دانشجوی پرستاری، دانشکده پرستاری، بندرلنگه، هرمزگان، بندرعباس، ایران.
مجله راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی دوره دوم شماره دوم پاییز و زمستان ۹۴ صفحات ۶۵-۷۳

چکیده

مقدمه و هدف: هوش اخلاقی یکی از ابعاد هوش است که می‌تواند چهارچوبی را برای عملکرد صحیح انسان‌ها فراهم آورد و به عنوان یک عامل پیش‌بینی‌کننده رفتار محسوب می‌شود. هوش اخلاقی "هوش حیاتی" برای همه انسان‌هاست. به دلیل آن که هوش اخلاقی، اشکال دیگر هوش را به انجام کارهای ارزشمند هدایت می‌کند. این هوش شامل ترکیبی از دانش، تمایل و اراده است و همچنین شامل روشی است که ما فکر می‌کنیم، احساس می‌کنیم و عمل می‌کنیم. نقش هوش اخلاقی و اهمیت آن در تطبیق و بهسازی روابط بین فردی و مناسبات اجتماعی به ویژه در مشاغل مرتبط با حوزه پزشکی و پرستاری که مستقیماً با مردم و زندگی آن‌ها سر و کار دارند، از نمود و برجستگی بالایی برخوردار است. هدف این مطالعه، تبیین و شناسایی هر چه بیشتر مفهوم هوش اخلاقی و جایگاه آن در علوم پزشکی و به طور خاص پرستاری می‌باشد.

روش‌ها: این پژوهش یک مقاله مروری است که نتایج مطالعات محققین دیگر را بررسی و تحت تحلیل محتوا قرار داده است. در این مطالعه، از پنج کیدواژه اصلی هوش، اخلاق، هوش اخلاقی، مفهوم هوش اخلاقی در پرستاری و جایگاه هوش اخلاقی در پرستاری، در حوزه‌ی پرستاری در بانک‌های اطلاعاتی Science, CINAHL, Pubmed, Ovid, SID, Magiran Direct, Google Scholar, Scopus جهت جست و جو استفاده شد. بدین منظور، ۸۰ مقاله چاپ شده در محوره زمانی سال ۲۰۰۰ تا کنون یافت شد که در بررسی با توجه به این معیارها و حذف مقالاتی که به صورت چکیده یا برداشت سردبیر بودند، تنها ۴۸ مقاله که دارای متن کامل بودند انتخاب شد. در همه این مقالات، تعاریفی از هوش اخلاقی و کاربرد آن در پرستاری ارائه شده بود که مورد بررسی و سازمان‌دهی قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد شناسایی هوش اخلاقی یک تحول و نیاز اساسی در پرستاری محسوب می‌شود. زیرا تبدیل به یک پرستار خوب شدن تنها وابسته به دانش نظری و مهارت‌های بالینی نیست بلکه رشد تجارب اخلاقی در به‌کارگیری این دانش و مسئولیت‌پذیری اخلاقی لازم و ضروری است. رعایت معیار اخلاقی در عملکرد پرستاران از سایر موارد مراقبت حساس‌تر و مهم‌تر است. زیرا می‌توان رفتار اخلاقی توأم با مسئولیت پرستاران را عامل مؤثری در بهبود و بازگشت سلامت مددجویان و بیماران دانست.

نتیجه‌گیری: شناسایی و به دست آوردن مهارت‌های هوش اخلاقی با تغییرات اساسی که در دیدگاه و نگرش پرستاران نسبت به بیماران، خود و شغلشان ایجاد می‌کند، می‌تواند موجب ارتقای این حرفه گردد.

کلیدواژه‌ها: هوش، اخلاق، هوش اخلاقی

نویسنده مسئول:

پونه یوسفی

دانشکده پرستاری، مملی و

پیرپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی

هرمزگان

بندرعباس - ایران

پست الکترونیکی:

p_yusefi@yahoo.com

نوع مقاله: مروری

دریافت مقاله: ۹۴/۳/۱۳ اصلاح نهایی: ۹۴/۵/۱۷ پذیرش مقاله: ۹۴/۵/۱۷

ارجاع: یوسفی پونه، حشمتی حسین. هوش اخلاقی و جایگاه این مفهوم در حرفه پرستاری: بررسی موردی. راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی ۱۳۹۵؛ ۲(۲): ۶۵-۷۳.

مقدمه:

درعین‌حال هوش به معنی آن است که فرد بتواند در برابر محرک‌ها واکنش صحیح نشان دهد (۲). به طور کلی، هوش اصطلاحی است برای سازمان‌دهی و توصیف ظرفیت‌های انسانی که با توجه به تنوع فرهنگی، توانایی و گسترش معنادار

هوش در معنای عام به عنوان توانایی تفکر، یادگیری و ظرفیت سازگاری با موقعیت جدید تعریف می‌شود که دارای ابعاد مختلف عقلی، هیجانی، معنوی و اخلاقی است (۱) و

می‌یابد (۳). در طول تاریخ همواره اخلاق و ملاحظات اخلاقی در حوزه‌های فردی و اجتماعی مورد توجه بوده و خود به عنوان یکی از مباحث علمی و فلسفی توسط پژوهشگران مختلف مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است (۱). اخلاق بخش تفکیک‌ناپذیر زندگی انسان و زیرمجموعه‌ای از فلسفه عملی است که مبتنی بر جست و جوی مجموعه‌ای از رفتارهای درست و نادرست و تبیین خوبی و بدی در شرایط معین هست (۴). در واقع، مفاهیم اخلاقی بیانگر نوعی از زندگی بشر است که در آن اعتقادات و ارزش‌ها هدایت‌گر انسان در تصمیم‌گیری‌هایش است.

اخلاق‌مندی به عنوان سرمایه‌ای راهبردی برای مجموعه‌های افراد مطرح است و پیش‌شرط یک زندگی اجتماعی کارآمد را فراهم می‌سازد (۵). بی‌شک هوش و اخلاق هر کدام به تنهایی جنبه‌های متفاوتی از زندگی انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهند و موقعیت‌های آنان را در جامعه تثبیت و تعیین می‌نمایند، بررسی متون پژوهشی در رابطه با هر یک از این مفاهیم به طور جداگانه اهمیت آن‌ها را کاملاً روشن و آشکار می‌سازد (۶).

هوش اخلاقی به عنوان یک مفهوم جدید در سال‌های اخیر در متون پژوهشی روان‌شناسی و مدیریت رواج یافته است (۶). این مفهوم یکی از ابعاد هوش است که می‌تواند چهارچوبی را برای عملکرد صحیح انسان‌ها فراهم آورده و به عنوان یک عامل پیش‌بینی‌کننده رفتار محسوب گردد (۷).

مفهوم هوش اخلاقی برای اولین بار توسط بوربا مطرح و مورد توجه قرار گرفت (۷). از دیدگاه ایشان هوش اخلاقی ناظر بر ظرفیت و توانایی درک و فهم درست از نادرست و برخورداری از باورها، اعتقادات اخلاقی قوی و عمیق و بروز رفتاری شایسته است (۸). وی هفت اصل یا فضیلت محوری را برای هوش اخلاقی مطرح می‌کند که شامل: همدردی، هوشیاری، خودکنترلی، توجه و احترام، مهربانی، صبر و بردباری و در نهایت انصاف است. رویکرد بوربا در جهت رشد هوش اخلاقی افراد مبتنی بر سه مفهوم است: ۱. توانایی تشخیص درست و نادرست ۲. ایجاد و حفظ اعتقادات قوی اخلاقی و ۳. تمایل برای عمل به این اعتقادات به روشی شرافتمندانه (۹) در این رابطه Nik و Kil بیان می‌کنند که هوش اخلاقی شامل ۴ اصل درستکاری (ایجاد هماهنگی بین آنچه که به آن معتقدیم و آنچه که به آن عمل می‌کنیم، انجام آن چیزی که می‌دانیم درست است و گفتن کلام

حقیقت در تمام زمان‌ها)، مسئولیت‌پذیری (در هوش اخلاقی بالا فرد مسئولیت اعمال خود و پیامدهای آن اعمال، همچنین اشتباهات و شکست‌های خود را می‌پذیرد)، دلسوزی (توجه به دیگران که دارای تأثیر متقابل است) و بخشش (آگاهی از عیوب و اشتباهات خود و دیگران و بخشیدن خود و دیگران) است (۱۰). به بیان دیگر هوش اخلاقی "هوش حیاتی" برای همه انسان‌ها است به آن دلیل که هوش اخلاقی دیگر اشکال هوش را در انجام امور ارزشمند هدایت می‌کند (۱۱) و نیز شامل ترکیبی از دانش، تمایل و اراده است و روشی است که ما فکر، احساس و عمل می‌کنیم (۱۲، ۱۳) بسیاری از رفتارها و عملکردهای انسان ریشه در اصول و ارزش‌های اخلاقی دارد و از آن متأثر می‌شود (۸). هوش اخلاقی با رفتارهایی که افراد از خودشان نشان می‌دهند رابطه مستقیم دارد و نظامی از اصول و قواعد را ایجاد می‌کند که انسان‌ها را در انجام آنچه که صحیح است، راهنمایی می‌کند (۶).

هوش اخلاقی بر این نکته تأکید دارد که اصول اخلاقی حاصل وراثت نیست بلکه افراد یاد می‌گیرند که چگونه خوب باشند، و به مثابه یک راهنما برای رفتار و اعمال انسان عمل نموده و او را یاری می‌کند که اعمال هوشمندانه و بهینه‌ای داشته باشد (۱۴). هوش اخلاقی باعث شکل‌گیری کارهای تیمی قوی و افزایش بهره‌وری شده (۱۵) و مانع انجام اعمال مجرمانه می‌شود (۱۶) و دستورالعمل‌های اخلاقی را وارد تصمیم‌گیری‌ها کرده (۱۷) و نیز برنامه‌ای برای ارزیابی نیازهای اخلاقی تدوین می‌کند (۶)، هوش اخلاقی و تصویر مثبت را در ذهن انسان شکل می‌دهد (۱۸) و به وجود آمدن شناخت و حساسیت نسبت به مسائل اخلاقی کمک می‌کند (۱۹) و باعث سازمان‌دهی رفتارها در رویارویی با بحران‌ها می‌گردد (۱۶).

امروزه بیمارستان‌ها به صورت فزاینده‌ای خود را درگیر مسئله‌ای می‌بینند که آن را معمای اخلاق می‌نامند، بیمارستان‌ها در دنیای پویا و پرمخاطره امروزی برای اینکه بتواند بقای خود را تحکیم بخشند، باید مدیران و کارکنان خود را ملزم به رعایت اصول اخلاقی و فراگیری هوش اخلاقی نماید. چرا که رعایت آن باعث دلگرمی کارکنان و به تبع آن افزایش کیفیت خدمات و در نهایت جلب رضایت بیماران و تثبیت بقای بیمارستان‌ها خواهد شد (۲۰). Pierce و Bekoff التزام به رفتارهای اخلاقی را مهم و

مشاهده نشد. بنابراین در این راستا، مطالعه حاضر به منظور شناسایی مفهوم هوش اخلاقی و جایگاه آن در علوم پزشکی و به طور خاص حرفه پرستاری با امید به جاگیری این مفهوم در زمره مفاهیم پایه پرستاری انجام شده است.

روش‌ها:

این پژوهش به صورت مروری با استفاده از نتایج مطالعات پژوهشی محققین دیگر و تحلیل محتوای آن‌ها انجام شده است. هدف از مطالعه، شناسایی مفهوم هوش اخلاقی و جایگاه آن در علوم پزشکی و به طور خاص حرفه پرستاری و تأثیر آن بر جنبه‌های مختلف آن و ارائه پیشنهادها برای مطالعات آینده است. در این مطالعه، از پنج کلیدواژه اصلی هوش، اخلاق، هوش اخلاقی، مفهوم هوش اخلاقی در پرستاری و جایگاه هوش اخلاقی در پرستاری، در حوزه‌ی پرستاری در بانک‌های اطلاعاتی *cvid*, *SID*, *science Direct*, *CINAHL*, *pubmed*, *Magiran*, *Google Scholar*, *scopus* جهت جست و جو استفاده شده است.

بدین منظور، ۸۰ مقاله چاپ‌شده از سال ۲۰۰۰ تا کنون مورد بررسی قرار گرفت که بر اساس معیارهایی عبارت‌اند:

۱. مقالاتی که به زبان فارسی یا انگلیسی باشند.
۲. کلیدواژه‌های هوش، اخلاق، هوش اخلاقی، مفهوم هوش اخلاقی در پرستاری، جایگاه هوش اخلاقی در پرستاری در عنوان، متن و کلمات کلیدی مقالات موجود باشد. این مقالات بررسی مجدد گردید و بر اساس معیارهای ذکر شده و نیز حذف مقالاتی که به صورت چکیده یا برداشت سردبیر بودند، تنها ۴۸ مقاله‌ای که با متن کامل دریافت شدند، مورد تجزیه و تحلیل محتوا قرار گرفتند. در همه این مقالات، تعاریفی از هوش اخلاقی و کاربرد آن در پرستاری و علوم پزشکی ارائه شده بود که مورد بررسی و سازمان‌دهی قرار گرفت.

یافته‌ها:

امروزه در دنیا مطالعات بسیاری از طرف مؤسسات تحقیقی بالینی در مورد اخلاق صورت می‌گیرد و تلاش می‌شود که مسائل بالینی بر پایه اخلاقیات برنامه‌ریزی و اجرا گردد (۲۸).

قاعده‌مند می‌دانند و معتقدند که رفتارهایی چون عدالت و همدلی، بخشش و اعتماد، نوع‌دوستی، هوش اجتماعی و صداقت به طور گسترده‌ای در قواعد اخلاقی مستتر است. به طوری که در آغاز هزاره سوم شناسایی و توسعه قواعد رفتاری درست و نادرست در میان انسان‌ها به یکی از دغدغه‌های بشری تبدیل شده است (۱۹). آن چه مسلم است این است که برای داشتن جامعه‌ای سالم به انسان‌هایی باهوش اخلاقی بالا نیاز است (۲۱) (۲۲). انسان با استفاده از هوش اخلاقی به یادگیری اعمال هوشمندانه و دست یابی به مناسب‌ترین عمل نزدیک می‌شود و در هر بخشی از زندگی به بهترین اطلاعات دسترسی یافته، مخاطرات را به حداقل می‌رساند. به طوری که افراد با هوش اخلاقی بالا کار درست را انجام می‌دهند. اعمال آن‌ها پیوسته با ارزش‌ها و عقایدشان هماهنگ است، عملکرد بالایی دارند و همیشه کارها را با اصول اخلاقی پیوند می‌دهند (۲۳). اصول اخلاقی که مدنظر صاحب نظران هوش اخلاقی است، با آموزه‌های دین مبین اسلام منطبق بوده به طوری که در قرآن کریم و سخنان ائمه بر این اصول از جمله: درست‌کاری، مسئولیت‌پذیری و بخشش تأکید شده است (۲۴). در نظر گرفتن اصول اخلاقی نتایج مهمی اعم از توان تشخیص درد و رنج دیگران، توان مهار بی‌رحمی‌ها و وسوسه‌ها در خود، به تأخیر انداختن کام‌جویی، گوش کردن بی‌طرفانه و همه‌جانبه پیش از قضاوت کردن، پذیرش تفاوت‌ها و پی بردن به ارزش‌های گوناگون را به دنبال دارد (۲۵).

نقش هوش اخلاقی و اهمیت آن در تلطیف و بهسازی روابط بین فردی و مناسبات اجتماعی به ویژه در مشاغل مرتبط با حوزه پزشکی و پرستاری که مستقیماً با افراد و زندگی آن‌ها سر و کار دارند، از نمود و برجستگی بالایی برخوردار است (۲۶).

پرستاران با داشتن هوش اخلاقی بالا، می‌توانند با سالم و بهینه‌سازی عملکرد بیمارستان‌ها، موقعیت و جایگاه آن‌ها را تضمین کنند. از سوی دیگر، پرستاران با ارتقای هوش اخلاقی خود می‌توانند در برقراری ارتباط با سایر همکاران و بیماران به طور مؤثر عمل نمایند (۲۷). بر خلاف تأکید زیادی که بر کاربرد هوش اخلاقی در ارتقاء مشاغل بهداشتی می‌شود، در جستجوی متون فارسی در ایران مطالعه‌ای که به صورت مروری به بررسی مفهوم هوش اخلاقی در حوزه بهداشت پرداخته باشد،

در میان مشاغل گوناگون علوم پزشکی و بهداشتی، پرستاری می‌تواند نمود واضحی از عملکرد اخلاقی باشد (۲۹).

امروزه در تمامی جوامع، پرستاری به سوی حرفه‌ای شدن پیش می‌رود و یکی از اساسی‌ترین مباحث در عملکرد حرفه‌ای پرستاران مسائل اخلاقی است که باید به دقت مورد توجه قرار گیرد (۳۰، ۳۱). تربیت یک پرستار خوب تنها وابسته به دانش نظری و مهارت‌های بالینی نیست بلکه رشد تجارب اخلاقی در به کارگیری این دانش و مسئولیت‌پذیری اخلاقی از ضروریات این حرفه است (۲۸). مسائل اخلاقی از جمله اولین نگرانی‌ها و موضوعات مهم در انجام مراقبت روزانه پرستاران محسوب می‌شود، به طوری که پرستاران همواره سعی در حفظ و رعایت آن‌ها جهت ارائه مراقبت بهتر و اصولی‌تر به بیماران را دارند (۳۲).

درک فرآیند حساسیت اخلاقی از اهمیت زیادی برخوردار است. حساس بودن نسبت به مسائل اخلاقی یکی از معیارهای صلاحیت حرفه‌ای پرستاران محسوب می‌شود (۳۳). به همین دلیل، سازمان‌های آموزش پرستاری در برنامه‌ریزی‌های خود به این هدف مهم توجه می‌کنند (۳۴). عملکرد پرستاران در بطن خود امری ارزشی و انسانی بوده و کیفیت مراقبت ارائه شده تا میزان زیادی به نحوه عملکرد پرستاران بستگی دارد. رعایت معیارهای اخلاقی در عملکرد پرستاران از سایر موارد مراقبت حساس‌تر و مهم‌تر است (۳۵). زیرا می‌توان رفتار اخلاقی توأم با مسئولیت پرستاران را عامل مؤثری در بهبود و بازگشت سلامت مددجویان و بیماران دانست (۳۶). به طوری که رعایت ضوابط اخلاقی در کار پرستاری به بهبود خدمات پرستاری منجر می‌شود و بهبود کیفیت کار پرستاران، تأثیر به‌سزایی در ارتقا فرآیند بهبودی بیماران دارد (۳۷).

موظف شدن پرستاران به رعایت اصول اخلاقی سبب می‌شود که مددجو با اطمینان و اعتماد بیشتری مراقبت‌های پرستاری را دریافت کند در این راستا هر گونه خلل در رعایت موازین اخلاقی از سوی پرستاران می‌تواند علمی‌ترین و بهترین مراقبت پرستاری را تحت‌الشعاع قرار دهد (۳۸). در نگاهی فراتر، طبیعت درمانی ارتباط میان بیمار و پرستار بر پایه اخلاق بنا شده است. به طوری که پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری اخلاقی در عملکرد و قضاوت فردی، محور سایر نقش‌ها و وظایف

پرستار است. پرستارانی که مقید به فعالیت با حفظ تمامیت اخلاقی هستند، دارای احساس قوی‌تر نسبت به خود و عملشان بوده در انتخاب راهکار مناسب برای انجام عملکرد صحیح و بهتر موفق‌ترند (۳۹). در این خصوص، بررسی هوش اخلاقی یکی از مقوله‌هایی است که می‌تواند آزمون مناسبی برای سنجش توانایی اخلاقی پرستاران در جهت کسب نتایج بهتر باشد. زیرا هوش اخلاقی، توانایی درک درست، داشتن اعتقادات قوی اخلاقی و عمل به آن‌ها بوده و برخورداری از سطح هوش اخلاقی بالا، انجام درست کارها و هماهنگی پیوسته بین اعمال با عقاید و ارزش‌ها را به دنبال خواهد داشت (۴۰). مطالعه Donkor و Andrews (۲۰۱۱) نشان داد که آموزش اخلاق و هوش اخلاقی در پرستاران باعث بهبود خدمات (آموزشی و درمانی) ارائه‌شده به بیماران در بیمارستان‌های کشور غنا شد و همچنین میزان همدلی و همنوایی پرستاران را نسبت به بیماران افزایش داد (۳۷). در همین راستا، مطالعه‌ی Rani و همکاران نشان داد که تقویت هوش اخلاقی و معنوی پرستاران کشور مالزی در دوره دانشجویی باعث بهبود عملکرد شغلی آن‌ها در دوره فعالیتشان می‌شود (۳۸). پژوهش محمدی (۲۰۱۳) روی ۴۰۰ پرستار از بیمارستان‌های آموزشی استان خراسان جنوبی نشانگر آن بود که همه ابعاد هوش اخلاقی در پرستاران شرق ایران در سطح مطلوبی قرار دارد (۱). بر خلاف این مطالعه در پژوهش دیگری سخنور با عنوان ارزیابی دانش اخلاقی پرستاران دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی شیراز در تصمیمات بالینی انجام داده است، گزارش می‌کند که میزان رعایت اصول اخلاقی در تصمیم‌گیری‌های بالینی مطلوب نبوده و پرستاران توانایی به‌کارگیری هوش و دانش اخلاقی را در محیط‌های واقعی بالینی ندارند (۳۹).

پژوهش Woods هم نشان می‌دهد که بسیاری از پرستاران، کدهای اخلاقی را می‌شناسند اما عملاً از قدرت و پشتوانه کافی برای نشان دادن عکس‌العمل‌های مناسب برخوردار نبوده و اغلب نمی‌دانند که انجام چه کاری صحیح است (۴۰). Weaver توجه و حساسیت پرستاران نسبت به ملاحظات و دغدغه‌های اخلاقی را باعث افزایش توان و بهره‌وری آنان می‌داند (۴۱). باید بر این نکته تأکید کرد که مستندات مختلف، نقش و جایگاه هوش اخلاقی و مسائل مرتبط بدان را در حرفه پرستاری

نشان می‌دهد، که در واقع در عملکرد پرستاران به خاطر ماهیت انسانی و اخلاقی حرفه‌شان از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است و چه بسا پابندی آن‌ها به اصول اخلاقی علاوه بر ارتقاء کیفیت مراقبت‌ها، موجب بهبودی عملکرد سازمانی هم می‌شود (۷).

مطالعه Updegraff در زمینه هوش اخلاقی پرستاران نشان داد که پابندی پرستاران و سایر کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی به اخلاقیات باعث بهتر شدن خدمات (آموزشی و درمان) آن‌ها به بیماران و سایر مراجعه‌کنندگان می‌شود (۴۲). به‌کارگیری هوش اخلاقی در محیط کاری می‌تواند از طریق نظم بخشیدن به روابط متقابل، کاهش اختلافات و تعارضات، افزایش

جو تفاهم و همکاری و همچنین کاهش هزینه‌های ناشی از کنترل عملکردهای کارکنان، تأثیر به‌سزایی داشته باشد (۴۳).

در این خصوص بررسی هوش اخلاقی یکی از مقوله‌هایی است که می‌تواند آزمونی مناسب برای سنجش توانایی اخلاقی کارکنان ارائه‌دهنده خدمات بهداشتی در جهت کسب نتایج بهتر باشد. زیرا هوش اخلاقی، توانایی درک درست، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آن‌ها بوده و برخورداری از سطح هوش اخلاقی بالا، انجام صحیح امور و هماهنگی پیوسته اعمال با عقاید و ارزش‌ها را به دنبال خواهد داشت (۴۰). خلاصه مطالعات انجام شده در گذشته در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱- خلاصه نتایج مطالعات انجام‌شده در گذشته

نویسنده	محمدامین و همکاران	بتول تحریر و همکاران	جواد محمدی و همکاران	محمدحسین دهقانی فیروزآبادی و همکاران	سمیه محمدی و همکاران
سال انجام کار	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۳	۱۳۹۳	۱۳۹۲
کشور	ایران	ایران	ایران	ایران	ایران
نوع مطالعه	توصیفی - مقطعی	توصیفی - مقایسه‌ای	مقطعی (توصیفی - همبستگی)	توصیفی - همبستگی	توصیفی - مقطعی
حجم نمونه	۱۹۶	۲۱۵	۱۸۶	۱۵۰	۴۰۰
نمونه پژوهش	پرستاران بیمارستان	پرستاران بیمارستان‌ها	کلیه پرستاران شاغل در بیمارستان‌ها	کارکنان توان‌بخشی سازمان بهزیستی	پرستاران بیمارستان
محل اجرا	کاشان	استان‌های تهران و کرمان	تبریز	یزد	استان خراسان جنوبی
هدف	تعیین هوش اخلاقی پرستاران بیمارستان شهر کاشان	بررسی و مقایسه وضعیت هوش اخلاقی پرستاران نظامی و غیرنظامی	بررسی رابطه هوش اخلاقی با کیفیت زندگی پرستاران بیمارستان	تعیین همبستگی هوش اخلاقی و تعهد سازمانی کارکنان مراکز توان‌بخشی	بررسی هوش اخلاقی پرستاران در شرق ایران
یافته‌ها	میانگین مؤلفه هوش اخلاقی بالاتر از حد متوسط است و بین هوش اخلاقی پرستاران بر حسب جنسیت، میزان تحصیلات، سابقه خدمت و وضعیت استخدامی تفاوت معناداری وجود ندارد	هوش اخلاقی بیشتر پرستاران در سطح متوسط بود و بین سطح هوش اخلاقی پرستاران نظامی و غیرنظامی تفاوت معنادار آماری وجود داشت	هوش اخلاقی با کیفیت زندگی کاری - خانگی، کیفیت زمینه کاری و کیفیت دنیای کاری پرستاران ارتباط مثبت و معناداری دارد اما بین هوش اخلاقی با کیفیت برنامه کاری رابطه معناداری مشاهده نشد	بین هوش اخلاقی و تعهد سازمانی در کارکنان مراکز توان‌بخشی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.	بین هوش اخلاقی و متغیرهای سن و تعداد ساله‌ای خدمت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری:

هوش اخلاقی در طی سال‌های اخیر مورد توجه زیادی قرار گرفته است و به نظر می‌رسد که همچنان پژوهش‌های بیشتری در این زمینه مورد نیاز باشد. تجزیه و تحلیل نتایج مطالعات انجام‌شده نشان می‌دهد که شناسایی و به دست آوردن مهارت

های هوش اخلاقی با تغییرات اساسی که در دیدگاه و نگرش پرستار نسبت به بیمار، خود و شغلش ایجاد می‌کند، می‌تواند موجب ارتقای این حرفه گردد. از این رو، امروزه کسب دانش اخلاقی و توانایی پرورش هوش اخلاقی در پرستاران، از ضروریات این حرفه هست.

پرورش هوش اخلاقی در پرستاران و بررسی اثرات آن بر میزان رضایت شغلی ایشان و رضایتمندی بیماران از خدمات پرستاری صورت گیرد.

از آنجایی که یکی از محدودیت‌های انجام این مطالعه تعداد کم مقالات پژوهشی مرتبط با هوش اخلاقی پرستاران بود، پیشنهاد می‌شود مطالعات آتی با هدف

References

1. Bahrami MA, Asami M, Fatehpanah A, Dehghani Tafti A, Ahmadi Tehrani G. Moral Intelligence Status of the Faculty Members and Staff of the Shahid Sadoughi University of Medical Sciences of Yazd. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine* 2012; 5(6):81-95. [In Persian]
2. Narvaez D. The Emotional Foundations of High Moral Intelligence. *New Dir Child Adolesc Dev* 2010; 2010(129):77-94.
3. Mokhtaripour M. Relationship between Moral Intelligence and the Team Leadership in Administrators from Faculty Members Point of View at the Medical Sciences University of Isfahan 2008-2009. *Journal of Health Administration* 2009; 12(36):61-9. [In Persian]
4. Beheshtifar M, Esmaeli Z, Moghadam MN. Effect of Moral Intelligence on Leadership. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences* 2011; 43(1):6-11.
5. Turner N, Barling J, Epitropaki O, Butcher V, Milner C. Transformational Leadership and Moral Reasoning. *Journal of Applied Psychology* 2002; 87(2):304.
6. Mohammadi S, Nakhaei N, Borhani F, Roshanzadeh M. Moral Intelligence in Nursing: A Cross-sectional Study in East of Iran. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine* 2013; 6(5):57-66.
7. Rattenborg K. Building Moral Intelligence: The Seven Essential Virtues that Teach Kids to Do the Right Thing, by Michelle Borba. *Journal of Feminist Family Therapy* 2003; 15(1):100-1.
8. Borba M. *The Step-by-step Plan to Building Moral Intelligence*. New York: Jossey-Bass; 2005.
9. Mirkamali SM, Vaezi M; Tabar MS. The Relationship between Moral Intelligence and Team Leadership in Acecr of University of Tehran. *Kuwait Chapter of the Arabian Journal of Business and Management Review* 2014; 3(12): 120-92.
10. Clarcken RH. Moral Intelligence in the Schools. The Annual Meeting of the Michigan Academy of Sciences, Arts and Letters. March 20, 2009; Wayne State University, Detroit, MI.
11. Batstone D. *Saving the Corporate Soul: Combining Corporate Integrity with the Bottom Line*. United States: Wharton School Publishing; 2003.
12. Flite CA, Harman LB. Code of Ethics: Principles for Ethical Leadership. *Perspectives in Health Information Management* 2013; 10:1-11.
13. Karimi AA. Development of Intellectual and Moral Intelligence in the Child. *Peyvand* 2010; 376:20-3. [In Persian]
14. Baling R. Surveyor's Perspectives on Ethics in Organizational Culture. *Engineering, Construction and Architectural Management* 2012; 11(4):34-44.
15. Begley P, Zdenek B, Schochor D. Developing Moral Literacy in the Classroom. *Journal of Educational Administration* 2007; 45(4):514-32.
16. Wimalasiri JS. Moral Reasoning Capacity of Management Students and Practitioners: An Empirical Study in Australia. *Journal of Managerial Psychology* 2001; 16(8):614-34.
17. Liu AM, Fellows R, Ng J. Surveyors' Perspectives on Ethics in Organisational Culture. *Engineering, Construction and Architectural Management* 2004; 11(6):438-49.
18. Jazani N. *Human Resource Management*. 3th ed. Tehran: Ney publication; 2009. [In Persian]
19. Bekoff M, Pierce J. *Wild Justice: The Moral Lives of Animals*. United States: University of Chicago Press; 2009.
20. Tabatabaei S. Society Needs People with High Moral Intelligence. [On line]. 2011. Available from: <http://www.bookcitycentral.com/?p=744>. [In Persian]
21. Mokhtaripour M, Siadat SA. Comparative Study of Moral Intelligence with Quran and Imams from the Perspective of Scholars. *Studies in Islam and Psychology* 2009; 3(4):97-118. [In Persian]
22. Coles R. The Moral Intelligence of Children. *Family Court Review* 1998; 36(1):90-5.

23. Larijani B, Zahedi F. Medicine and Modern Medical Ethics. Iranian Journal of Diabetes and Metabolism 2005; 4:1-11. [In Persian]
24. Esgandari G, Esgandari K, Beikzad J, Kordbacheh S. The Effect of Managers' Moral Intelligence on their Communication Skills in the Social Welfare Organization. Productivity Management (Beyond Management) 2012; 6(1): 105-28. [In Persian]
25. Noghondar KM, Tavakoli N, Borhani F, Mohsenpour M, Habibzade H, Ahmadi F, et al. Ethics in Professional Nursing in Iran. Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine 2010; 3(5):26-36. [In Persian]
26. Habibzade H, Ahmadi F, Vanaki Z. Ethics in Professional Nursing in Iran. Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine 2010; 3(5): 26-3. [In Persian]
27. Baillie L, Ford P, Gallagher A, Wainwright P. Nurses' Views on Dignity in Care. Nurs Older People 2009; 21(8):22-9.
28. Simoes JA. Ethical Problems in Issues of Daily Practice of Health Professionals with Patients. Science Journal of Medicine and Clinical Trial 2013; 2013: 1-9.
29. Borhani F, Alhani F, Mohammadi E, Abbaszadeh A. Professional Ethical Competence in Nursing: the Role of Nursing Instructors. Journal of Medical Ethics and History of Medicine 2010; 3:3.
30. Parsons S, Barker PJ, Armstrong AE. The Teaching of Health Care Ethics to Students of Nursing in the UK: A Pilot Study. Nursing Ethics 2001; 8(1):45-56.
31. Abbaszadeh A. Design and Evaluation of Nurses Ethical Practice Mode. Tebb & Tazkieh 2002; 47: 59-66. [In Persian]
32. Association AHIM. American Health Information Management Association Code of Ethics. On-line version of the AHIMA Code of Ethics. [On line]. 2004. Available from: <http://bok.ahima.org/doc?oid=105098#.WDvetPIXXDw>.
33. Van Den Hoven J, Weckert J. Information Technology and Moral Philosophy. Cambridge, England: Cambridge University Press; 2008.
34. Ranjbaran M, Vakilian K, Tajik R, Almasi-Hashiani A. Nursing's Code of Ethics: A Survey of Respecting the Code among Nursing Students. Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine 2014; 6(6):45-55. [In Persian]
35. LaSala CA. Moral Accountability and Integrity in Nursing Practice. Nursing Clinics of North America 2009; 44(4):423-34.
36. Lennick D, Kiel F. Moral Intelligence: Enhancing Business Performance and Leadership Success. United States: FT Press; 2007.
37. Donkor N, Andrews L. Ethics, Culture and Nursing Practice in Ghana. International Nursing Review 2011; 58(1):109-14.
38. Rani AA, Abidin I, Hamid MR. The Impact of Spiritual Intelligence on Work Performance: Case Studies in Government Hospitals of East Coast of Malaysia. The Macrotheme Review 2013; 2(3):46-59.
39. Sokhanvar R. Assessment of Knowledge of Nursing Ethics in Clinical Decisions and using it from Viewpoints of Nurses of Shiraz University of Medical Sciences, 1997. Proceeding of National Conference of Ethics and Law in Nursing; 2001.
40. Woods M. Nursing Ethics Education: Are we Really Delivering the Good. Nursing Ethics 2005; 12(1):5-18.
41. Weaver K. Ethical Sensitivity: State of Knowledge and Needs for Further Research. Nursing Ethics 2007; 14(2):141-55.
42. Updegraff S. Counteracting the High Cost of Low Morale in the Health Care Sector. The Health Care Manager 2013; 32(3):287-9.
43. Lau H, Idris M. The Soft Foundation of the Critical Success Factors on TQM Implementation in Malaysia. The TQM Magazine 2001; 13(1):51-62.

Moral Intelligence and Its Position in Nursing Profession

Pooneh Yousefi¹, Hosein Heshmati²

Instructor Department of Nursing, Hormozgan University of Medical Sciences¹, BSc Student of Department of Nursing, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran².

(Received 3 Jun, 2015

Accepted 8 Aug, 2015)

Review Article

Abstract

Introduction: Moral intelligence is one of the aspects of intelligence which can provide a framework for proper performance of the humans, which is known as a forecaster factor of behavior. MI is a vital intelligence for humans owing to guidance of other shapes of intelligence toward valuable tasks. It is a combination of knowledge, interest and resolve, also includes the method of thinking, feeding and acting. The role and importance of MI is outstanding because of making balance and improvement in individual's interactions and social terms, especially in occupations related to medical and nursing field which directly deals with people's life. The goal of this study is the definition and identification of MI and its application in medical science, especially nursing.

Methods: This research is a retrospective article in which other researchers' study has been investigated and analyzed. Therefore, three main keywords; intelligence, morality, MI, has been searched in different nursing field databases such as SID, CVID, PUBMED, CINAHL, SCIENCE, MAGIRAN DIRECT, GOOGLE SCHOLAR and SCOPUS. Hence, based on these criteria, published articles from 2000 up to the present has been found and abstracted or editors interpretation ones eliminated. Only full text articles have been used. Definitions and applications of MI in nursing, presented in articles has been organized and revised in this article.

Results: The results showed that MI education is a revolution and essential requirement in nursing, since changing to a descent nurse not only depends on theoretical knowledge and clinical skills but also needs applying moral knowledge and responsibility. Following moral criterion in nurse's performance is more important than other care issues as moral behavior accompany nurses' responsibility can be an effective factor in patients' remission and recovery.

Conclusion: Achievement of MI skills leads to nursing profession advancement by basic changes in nurse's vision toward patients, themselves and their job.

Key words: Intelligence, Morality, Moral Intelligence

Citation: Yousefi P, Heshmati H. Moral Intelligence and Its Position in Nursing Profession. Journal of Development Strategies in Medical Education 2016; 2(2): 65-73.

Correspondence:
P. Yousefi,
Faculty of Nursing &
Midwifery, Hormozgan
University of Medical
Sciences,
Bandar Abbas, Iran
Email:
p_yousefi@yahoo.com